

SŁOWO OD REDAKCJI

Prezentowany właśnie numer „Załącznika Kulturoznawczego”, rocznika naukowego Instytutu Filologii Klasycznej i Kulturoznawstwa WNH UKSW, jest drugim z kolei numerem tematycznym po tomie zawierającym dział *Polskość i tożsamość*, który opublikowaliśmy w 2015 roku. Tym razem – trwając niezmiennie przy koncepcji badań interdyscyplinarnych oraz idei poznawania kultury w różnorodnych jej aspektach, w całej jej złożoności i skomplikowaniu – zdecydowaliśmy się postawić w centrum dociekań badawczych krąg zagadnień, procesów, tekstów i przedstawień artystycznych związanych z różnymi formami przejawiania się kiczu w kulturze współczesnej. Interesujące nas zjawisko wydaje się ważne dla badań humanistycznych, na przykład tych, które dotyczą obszaru artystycznych tekstów kultury (gdyż nośnikami kiczu bywają między innymi sztuki plastyczne, literatura, malarstwo, muzyka, rzeźba, architektura), lub tych, które stawiają sobie za cel zgłębienie związków między charakterem przemian cywilizacyjnych a procesami zachodzącymi w sferze zachowań społecznych, mentalności – zarówno zbiorowej, jak i jednostkowej – wartości czy idei.

Bez wątpienia żyjemy w czasach ekspansji kiczu. Zjawisko to wiąże się przede wszystkim z wpływem mass mediów na świadomość współczesnego człowieka, zwłaszcza ze specyficznie ukierunkowanym przez środki masowego przekazu dążeniem do samospelnienia i sukcesu. Badacze problemu patrzą na kicz z wielu punktów widzenia, rozmaicie też określają i klasyfikują teksty kultury, które skłonni są uznać za przejawy „złego smaku”. Mówi się zatem między innymi – by ograniczyć się tu do dość przypadkowego wycisnienia – o kiczu: telewizyjnym (w jego licznych odmianach), operowym, religijnym, społecznym, patriotycznym, totalitarnym, hollywoodzkim, egzotycznym, akademickim. Jednocześnie zasadne wydają się opinie, że kicz i „prawdziwa sztuka” uwikłane są w dialektyczną relację wzajemnych odniesień, iż kicz – choć bywa lekceważony i pogardzany – jest niezbędnym elementem systemu artystycznego. Bez wątpienia utwory „sztuki wysokiej” i kicz wchodzą ze sobą w różnego rodzaju związki, co więcej, istnieją przesłanki, by sądzić, że niekiedy dopiero we wzajemnym zespoleniu pozwalają osiągnąć oczekiwany efekt estetyczny. Oznacza to, że nawet dzieło wybitne może anektować i wykorzystywać elementy i jakości, które zrazu wydają się godne pogardy (przykładem może być *La Strada* Federica Felliniego,

którą Agnieszka Osiecka określiła niegdyś mianem „kiczu o ładunku filozoficznym *Hamleta*”).

Dział tematyczny *Kicz nasz współczesny* składa się z jedenastu autorских studiów; znajduje on ponadto istotne dopełnienie w innych częściach numeru, w szczególności w *Wywiadach* (zob. zwłaszcza panel z udziałem artystki multimedialnej i performerki Ady Karczmarczyk), w dziale *Fotoesej i okolice* (Piotr Jakubowski, *Niežnośna lekkość pocieszenia, niežnośna miłość protestu. Internetowe zmartwychwstania Aylana Kurdiego*) oraz w nowo powstałej rubryce *Komentarze. Opinie. Glosy* (zob. szkice Teresy Gręziak i Beaty Skrzydlewskiej). Ostatnią z wymienionych rubryk wprowadziliśmy, mając na uwadze potrzebę dodatkowego urozmaicenia form publikowanych tekstów. Tym razem chodziło o możliwość wprowadzenia w obszar podjętej debaty także wypowiedzi bardziej fragmentarycznych, opartych na indywidualnych doświadczeniach czy po prostu jawnie subiektywnych. Potrzeba ta ujawniła się ze szczególną mocą w kontekście prób odniesienia kategorii kiczu – ze swej istoty wartościującej – do zjawisk związanych z przestrzenią religijną. Mając w pamięci fakt, że Abraham Moles w swej klasycznej monografii uznał kicz religijny za jeden z podstawowych przejawów omawianego zjawiska, stanęliśmy przed dylematem: pominąć ten problem czy jednak spróbować zainicjować wokół niego dyskusję. Wybraliśmy to drugie rozwiązanie.

„Załącznik Kulturoznawczy” 2016 nr 3 otwiera anglojęzyczna rozprawa Małgorzaty Jankowskiej na temat współczesnych narracji apokryficznych, zamieszczona w dziale *Dociekania kulturologiczne (Culturological Inquiries)*. Dział ten został zainicjowany w poprzednim numerze czasopisma przez studium Edwarda Kasperskiego *Czym jest kulturologia?* Miała to być – w zamyśle Autora i naszym – pierwsza część większego projektu, niestety, los chciał inaczej. Redakcja ze szczerym i głębokim żalem przyjęła wiadomość o śmierci Edwarda Kasperskiego. Dedykujemy Profesorowi *Rubrykę okolicznościową*, między innymi w uznaniu Jego zasług dla rozwoju naszego czasopisma.

Obecny numer jak zwykle został wzbogacony o dział *Varia* (tu znalazł miejsce ostatni z artykułów przekazanych nam przez Profesora Kasperskiego – *Kategoria możliwości u Kierkegaarda*), *Chronometr* (czyli rubrykę autorską Profesora Zielińskiego), *Aneks*, w którym tym razem drukujemy w całości wybraną pracę licencjacką, oraz *Sprawozdania z konferencji*.

W dziale *Fotoesej i okolice* mamy zaszczyt opublikować między innymi szkic Bronki Nowickiej – laureatki Nagrody Literackiej Nike 2016, a w dziale *Wywiady* – rozmowę Katarzyny Taras z Piotrem Sobocińskim Juniorem, uhonorowanym ostatnio na Festiwalu Filmowym Gdynia nagrodą za osiągnięcia operatorskie.

* * *

Tradycyjnie pragniemy bardzo gorąco podziękować wszystkim Autorom i Recenzentom, dzięki którym udało się nam sfinalizować prace nad trzecim numerem „Załącznika Kulturoznawczego”.